

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Kavramların bilincinde olarak geç yirminci yüzyılı 'idrak eden' aydınların durumu güç. Ahlakın bilinen sınırları aştığı bir dönem bu. O nedenle de insanlar nerede, nasıl davranmaları gerektiğini çıkaramıyor.

Örneğin, eğer, 'sömürgecilik (koloniyalizm) sonrası' denilen olgunun farkındaysanız ve eğer 'oryantalizm'in aynı zamanda ahlaki bir duruş olduğunu biliyorsanız, her iki kavramı da önünüze koyan Dubai gibi bir yerde 'bocalıyorsunuz.' 'Eleştirmek' koloniyalist bir konumu oluşturabilir. 'Beğenmek' ise oryantalist bir tavırla bütünleşebilir. Üstelik, insan bu sorunun içinde bunalırken daha garip bir şeyle de karşılaşılıyor: Dubai gibi yapay, kurmaca kentlerin yöneticileri / aydınları hem kendilerine oryantalist bir açıdan bakıyorlar hem de koloniyalist bir tutum içindeler.

Çölün ortasında kurulmuş, sürekli bir su buharı içinde yüzen bir kent, devasa bir alanın nasıl bir kapalı odaya dönüştürülebileceğini gösteriyor. O mekanın bir

Yok kentin büyük odası

adı var: alışveriş ya da iş merkezi. 1980'lerde post-modern mimarinin literatüre geçecek ölçüde kiçe yatkın örnekleriyle oluşturulan bu merkezler dünyanın en büyük alışveriş merkezleri olmakla sınırlı değil. İnsana bir iğretlilik duygusu verecek biçimde, yoktan var edilmiş, Hürmüz Boğazı'nın kıyısındaki bu kent, her şeyiyle herhangi bir Amerika şehrinin çarşısı-pazar-ış bölgesini andırıyor. İnsanlara o uygarlığı içselleştirdikleri izlenimini vererek onları bir yanılmanın içinde mutlu ediyor. Fakat dahası var. Bu gökdelenler, çevre yolları, bulvarları, dışarıdan bakana oranın yerleşiklerinin kendilerini, hem de ödünsüz biçimde, nerede gördüklerini ve ne olmak istediklerini belirtiyor. Dubai'de 'yerli' yok. Oradaki kapitalizm, göçmen ofisiyle, uçaklarda özel bölümlere oturtulan işçilerle, kendi dışındaki '3. Dünya'yı kullanıyor, emek pazarında. Öylelikle de Dubai, her modernleşme çabasının ilk evresinde görülen, toplumların kendi kendilerine karşı sürdürdükleri oryantalist yaklaşımı koloniyalist bir anlayışla bütünleştiriyor. Ama acaba Dubai bunca mekanik görkemine karşın modernleşiyor mu?

Modernleşme anlamındaki Batı uygarlığı bu iki

'mekruh' kavramın içinden doğdu. Dubai gibi zengin ve kalkınmış fakat henüz gelişmemiş ve onu sağlayacak bakış açısından yoksun toplumlar ise asla bir uygarlık kuramayacaklar. Çünkü, burada esas olan bir uygarlık değil bir uygulama arayışdır ve onun en büyük eksiği de özgünlüktür. Özgünlük ancak yerelin kavranmasıyla oluşturulabilir. Oysa, kapitalizm ve onun bir çarpıcı uygulaması olan Dubai, her şeyi bir örnekletirme çabası içinde. O nedenle de, örneğin, 'eski Dubai' kalmamış. O olmayınca da elindeki cep telefonu ile konuşan insanın, başındaki kefiye, üstünde yerlere kadar inen cellabe, çıplak ayaklarına geçirdiği sandalet bir gerçekliği değil bir yanılşamayı ve soyutlamayı temsil ediyor. O kadar ki, onlar da 'ötekilerle' birlikte aynı barlara oturup içkilerini içiyorlar ve camiler bomboş. Cumaları tatil olsa da, din yalnızca bir simge. Üstelik yediden yetmişe herkes İngilizce konuşuyor.

Dubai ve benzerleri küreselleşmenin yerelliğe duyduğu ihtiyacı anlatan, modernizmin dünyanın her yerinde benzer bir serüven olduğunu düşündüren, çölün ortasındaki tek ve büyük odadır. Ona bakınca insan çok odalı evleri, çok kapılı odaları özlüyor.